

проведення з'їзду (зазвичай, це було село або невелике місто); обговорення питань, що виносились на з'їзд; укладення угоди (це було не завжди); спільний бенкет, інколи з роздачею подарунків [4, с. 299]. Процедура медіації у сучасних правових системах теж складається із цих стадій: ініціатива; угода про передачу справи на медіацію; попередні зустрічі; зустріч сторін; укладення угоди. Незвичною для сьогодення формою закріплення угоди про примирення було хресне цілування. Християнська релігія забороняла клятви як рудимент язичництва. Натомість цілування хреста на знак дотримання укладеної угоди, надання обіцянки розглядалось, по-перше, як символ миру та любові між князями, по-друге, як ритуал відвернення диявольських лестоців та ненависті [5, с. 108].

Таким чином ми бачимо, що ще з колиски України – Київської Русі постає проблема медіації, яку наші предки починали вирішувати дуже вчасно.

1. Давыденко Д. Л. Из истории примирительных процедур в Западной Европе и США // Вестник Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации : официальное ежемесячное печатное издание Высшего Арбитражного Суда РФ. 2004. № 1. С. 163–176.

2. Нестор Н. В. Правове регулювання примирення: історичний огляд. Держава і регіони. Сер.: Право. 2010. № 2. С. 165–168., Нестор Н. В. Перспективи розвитку інституту медіації в кримінальному судочинстві України: нормативно-правовий аспект. Форум права. 2010. № 3. С. 312-317.

3. Нестор Н. В. Правове регулювання примирення: історичний погляд / Н. В. Нестор // Держава та регіони. Серія : Право : наук.-вироб. журн. / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя. 2010. № 2. С. 165–168.

4. Щавельов А. С. Процедура съезда князей / Восточная Европа в древности и средневековье: политические институты и верховная власть. М. : Институт всеобщей истории РАН, 2007. С. 297–301.

5. Стефанович П. С. Крестоцелование и отношение к нему Церкви в Древней Руси / П. С. Стефанович // Средневековая Русь : сб. науч. трудов. М. : Индрик., 2004. Вып. 5. С. 86–113.

Валерія ЛЕОНТЬЄВА

курсант факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

к.ю.н. **К.Р. Резворович**

завідувач кафедри
цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ МЕДІАЦІЇ ЯК ОДНОГО ІЗ СПОСОБІВ ПОЗАСУДОВОГО ВИРІШЕННЯ СПОРУ

Питання впровадження Європейського досвіду в частині альтернативних методів вирішення правових спорів, що забезпечує оперативне та ефективне примирення сторін правового конфлікту, наразі є одним з найактуальніших питань для українського законодавства. В Україні дотепер формою захисту та відновлення порушених прав та інтересів фізичних та юридичних осіб залишається звернення до суду, що призводить до перевантаження судової системи і, як наслідок, затягування судового розгляду справи, зниження ефективності та можливості подальшого виконання та реалізації рішення суду.

Одним із таких альтернативних методів вирішення правових спорів є медіація. Термін «медіація» має походження від латинського слова *mediatio* (посередництво). Під медіацією слід розуміти добровільну, позасудову, конфіденційну, структуровану процедуру, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів. Першою країною, яка мала позитивний досвід впровадження інституту медіації, були Сполучені Штати Америки, де і законодавчо закріпили вперше інститут медіації при вирішенні справ, пов'язаних із

сімейними протиріччями та при встановленні опіки над дітьми. У Європі впровадження медіації розпочалося ще на початку 80-х рр. минулого століття. Зараз вона успішно розвивається в таких країнах, як Польща, Норвегія, Німеччина, Фінляндія, Австрія та Велика Британія [1].

Не можна стверджувати, що в Україні інститут медіації не є розвиненим, у нашій країні діють Українська академія медіації, Український центр медіації та багато інших самоврядних організацій та установ основною метою яких є навчання та підготовка медіаторів, підвищення їх кваліфікації. Однак нещодавно прийняли ЗУ «Про медіацію» від 16.11.2021, який закріпив сам термін «медіація», а також правові засади та порядок проведення медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту (спору). Для України, яка прагне вдосконалення та імплементації норм ЄС до національного законодавства, питання законодавчого урегулювання процедури медіації, на наше переконання, є нагальним. Законодавче урегулювання процедури медіації та саме визначення у нормативно-правових актах такого терміну, стало поштовхом для швидкого та ефективного розвитку інституту медіації загалом.

Проблемами впровадження інституту медіації до національного законодавства займалися такі науковці, як В. Баранова, Р. Безпальча, Є. Борисова, Г. Запара, Н. Гончарова, В. Мотиль, М. Дякович, В. Землянська, В. Комаров, Д. Подковенко.

На даний час, на нашу думку, існує декілька проблем, з якими може зіштовхнутись, зокрема, законодавець, при регламентації процедури примирення в законодавчих актах.

По-перше: і досі серед науковців та законодавців відсутня єдина думка щодо того, чи повинен процес медіації бути частиною судової процесуальної складової, що буде регулюватись нормами процесуального законодавства чи то медіація повинна бути відокремленим інститутом позасудового захисту прав та інтересів сторін, та як сам процес альтернативного урегулювання правового спору передувати судовому розгляду справи або навіть запобігати йому. Особисто наша думка полягає в тому, що інститут медіації повинен існувати відокремлено від судового процесу, але процесуальні питання проведення медіації мають знаходити своє відображення у чинному процесуальному законодавстві. Адже, процес медіації має бути доступним для сторін і у ході судового розгляду справи, у випадку, якщо сторони по справі будуть клопотати суд про надання часу для примирення.

По-друге: однієї із проблем на шляху до впровадження інституту медіації, ми вбачаємо недостатню проінформованість громадян України про наявність медіації, як одного із способів вирішення конфлікту між сторонами. Невисокий рівень правової культури та необізнаність про альтернативні методи досудового вирішення конфлікту можуть стати основним фактором, який перешкоджатиме розвитку медіації в Україні, адже громадяни будуть вирішувати правові спори і надалі шляхом звичного звернення до суду [2].

По-третє: проаналізувавши Закон України «Про медіацію», що 16.11.2021 року було прийнято ВР України, необхідно зазначити, що відсутній законодавчо визначений критерій для навчання медіаторів та вимоги для закладів та установ, які б такі навчання проводили. У тексті самого закону зазначено, що підготовку у сфері медіації здійснюють заклади освіти, а також організації, що забезпечують проведення медіації, суб'єкти господарювання незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, що мають право надавати послуги у сфері медіації або організувати їх надання відповідно до законодавства [3]. Таке формулювання та відсутність вимог та критеріїв для навчання майбутніх медіаторів, на наше переконання, може стати однією з причин того, що у медіаторів просто будуть відсутні необхідні навички та знання для проведення якісної процедури медіації. Окрім того, відсутність єдиного державного реєстру медіаторів не дозволить проводити системний аналіз діяльності останніх та регулювати діяльність медіаторів. Беручи до уваги досвід Італії у питаннях медіації необхідно зазначити, що Провайдери послуг медіації повинні бути професійними та незалежними організаціями. Асоціації адвокатів мають право створювати власні Медіаційні організації. Медіаційні організації, внесені до Реєстру, мають право також пропонувати послуги медіації у режимі «онлайн». Плата за послуги медіатора не є фіксованою, а встановлюється залежно від репутації конкретного медіатора. Адвокат зобов'язаний інформувати свого клієнта про можливість звернутися до послуг медіатора. Для тих, хто звертається до медіації, передбачаються окремі податкові пільги [4]. Як ми бачимо, зарубіжний досвід

показує нам необхідність чіткого законодавчого регулювання усіх питань медіації.

По-четверте: відсутність чітко сформованого та закріпленого у законі переліку документів, які формуються та складаються медіатором під час проведення медіації, відсутність чітко визначених строків та термінів проведення процедури примирення сторін може стати наслідком зниження ефективності процедури медіації, та як наслідок недійсність самої угоди за результатами медіації.

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що медіація як один із ефективних способів позасудового вирішення правових спорів знайшла своє законодавче закріплення у багатьох країнах, кожна з яких застосовує самостійно обрану модель медіації [5]. В Україні процес упровадження процедури медіації буде залежати не лише від чіткого законодавчого урегулювання даної процедури, але і від готовності самого суспільства та громадян відступити від таких звичних судових процесів та за вирішенням спорів звертатись до медіаторів та процедури медіації. Україна ж, у свою чергу, повинна забезпечити ефективний процес ведення даної процедури та реалізації її на практиці шляхом застосування позитивного досвіду зарубіжних країн.

1. Цувіна Т.А. Впровадження інститут присудової медіації як перспективний напрямок реформування цивільного процесуального законодавства України. Збірник наукових праць Україна на шляху до Європи: реформа цивільного процесуального законодавства. 2017. С. 195-200

2. Ясиновський І. Г., Полтавський окружний адміністративний суд, Актуальні проблеми політики. 2015. Вип. 55. Актуальні проблеми політики. № 55. 2015. С. 260-267.

3. Прийнято Закон «Про медіацію». Юридична газета online: веб-сайт. URL : <https://yur-gazeta.com/golovna/priynyato-zakon-pro-mediacyu.html>.

3. Проект закону «Про медіацію» від 19.05.2020 року, URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.

4. Law# 69 dated 18 June 2009. URL : <http://www.parlamento.it/parlam/leggi/09069l.htm>

5. Мамницький В. Ю., Медіація в цивільному процесі та перспективи запровадження в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції* № 3, 2019. С. 59-63.

Лариса НАЛИВАЙКО

проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

Вікторія СЛОБОДЯН

здобувачка вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ МЕДІАЦІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО СПОСОБУ ВИРІШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПОРІВ

Сучасна завантаженість судів і зatoryжна тривалість розгляду і вирішення судових спорів є свідченням того, що врегулювання правових конфліктів лише органами судової влади не може бути єдиним способом подолання правових суперечок. Вирішити означену проблематику можливо шляхом використання медіації як альтернативного способу вирішення спорів. Особливо актуальним є її застосування в адміністративному процесі.

Історично першими застосовували посередництво ще в додержавному суспільстві жерці і правителі для забезпечення правопорядку і безпеки. Вони виступали в ролі своєрідних професійних медіаторів, забезпечуючи безконфліктне вирішення проблемних ситуацій. Відомі також згадки про посередництво у вирішенні спорів у Стародавній Греції та Стародавньому Римі [1, с. 65]. Однак, медіація у своєму сучасному розумінні почала існувати з кінця ХХ ст. у країнах англо-саксонського права. Дещо пізніше